

FOTO PORTADA: UN MOMENT DE L'ESPECTACLE «CONFIDÈNCIES A ALLÀ», QUE ES VA PODER VEURE EN L'EDICIÓ DE 2014 DEL FESTIVAL TEMPORADA ALTA. (FOTO: ANIOL RESCLOSA)

SUMARI

25 DE SETEMBRE DE 2016

04_05 REPORTATGE

La gran festa del teatre

Divendres comença una nova edició del Festival Temporada Alta, la que en fa vint-i-cinc.

06_08 REPORTATGE

La passió musical dels germans Civil

Un llibre detalla la vida de Francesc Civil, músic, investigador i docent, i del seu germà Joseph.

09 ENTREVISTA

Alejandro Sánchez de Miguel

Investiga la llum artificial nocturna i alerta que el seu excés pot perjudicar la salut i el medi ambient.

Dominical

Passeig General Mendoza 2. 17002 GIRONA
Telèfon: 972 20 20 66
dominical.diaridegirona@epi.es

Director: **Jordi Xargayó**
Cap de redacció: **Alfons Pettit**
Administrador: **Fèlix Noguera**

02 Dominical

Diumenge, 25 de setembre de 2016

Reportatge

L'atemptat contra el marquès de Camps

Es compleixen cent anys dels greus incidents que es van produir en algunes localitats gironines durant la repetició de les eleccions generals de l'abril del 1916, el resultat de les quals en aquest districte havia estat anul·lat per irregularitats

TEXT **ALFONS PETTIT**

Los allí reunidos quedaron horrorizados: todos creyeron que habían asesinado al Sr. Marqués de Camps y a los que con él estaban». L'escena que relata el *Diario de Gerona de Avisos y Noticias* del 26 de setembre del 1916 s'havia produït dos dies abans, el 24 de setembre, en una casa de Salt, durant una jornada electoral molt tensa i plena d'incidents en diverses localitats gironines. El més greu va ser precisament l'intent d'assassinat de Carlos de Camps i d'Olzinellas (Girona, 1860 - Sant Sebastià, 1939), el segon marquès de Camps, mentre estava al domicili del tinent d'alcalde de Salt, Sr. Estañol, molt a prop del col·legi electoral de la localitat. Era el segon atac que Carlos de Camps rebia en dos dies; la nit abans, uns desconeguts havien lligat una corda a dos arbres a la carretera entre Santa Eugènia i Salt, amb la intenció d'aturar el carruatge de cavalls amb què tornava a casa seva (el Mas Ribot de Salt) després del míting final de la Lliga Regionalista. Els agressors s'esperaven a prop de la carretera el moment de l'accident quan una persona que va passar abans de lloc dels fets va topar amb la corda i la va tallar.

La tensió que va esclatar aquell 24 de setembre del 1916, ara n'ha fet cent anys, feia mesos que creïxia. Es remuntava almenys a la campanya de les eleccions generals del 9 d'abril del 1916, en la qual concorrien al districte de Girona (les circumscripcions electorals no eren com ara, i les comarques gironines estaven dividides en diferents districtes) tres candidats: Eduardo Fernández del Pozo, de la coalició republicana-radical liderada

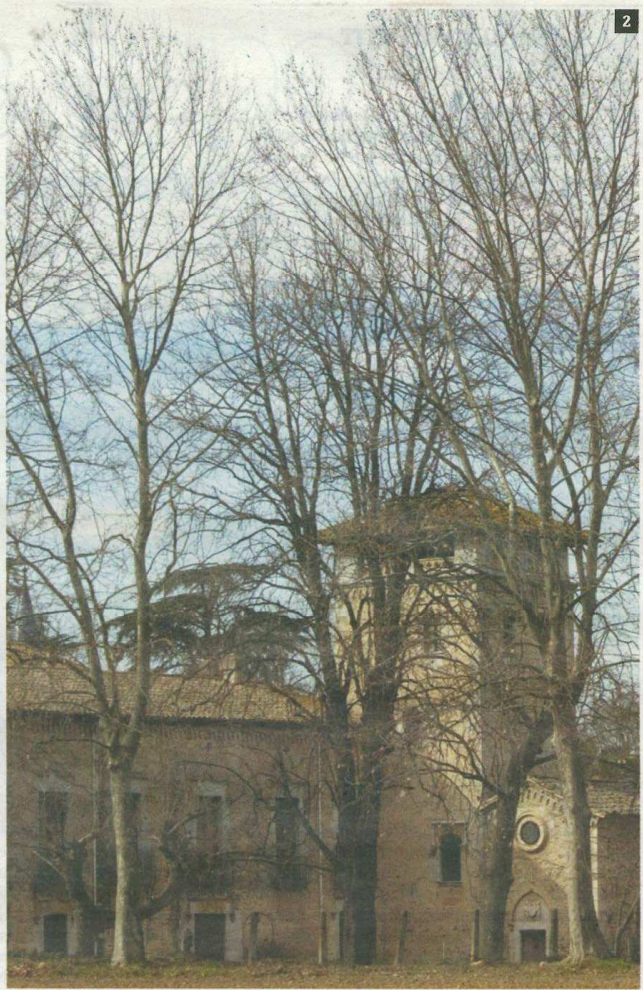

FOTOS:

- 1. **Sobre aquestes línies, la portada del *Diario de Gerona de Avisos y Noticias* del 26 de setembre del 1916, amb el títol «Gerona, nuevamente ultrajada».**
- 2. **Carlos de Camps i d'Olzinellas, segon marquès de Camps.**
- 3. **El Mas Ribot de Salt va ser la casa pairal de la família del marquès de Camps.**

per Alejandro Lerroux; Santiago Masó, de la Lliga Regionalista de Francesc Cambó; i Dalmau Iglesias, de la Comunitat Tradicionalista (els jaumins). I es va imposar Fernández per només sis vots de diferència.

Els regionalistes de Santiago Masó (germà de l'arquitecte Rafael Masó) van denunciar nombroses irregularitats en aquells comicis, algunes de les quals haurien avalat el mateix Governador civil, Joan de la Prida, i altres autoritats. La impugnació va arribar al Tribunal Suprem, que la va acceptar, la qual cosa va obligar a repetir els comicis en aquest districte (en el qual hi havia una vintena de localitats, amb Girona, Salt, Bescañó, Aiguaviva, Amer, Caldes de Malavella, Cassà de la Selva, Osor, Llablilles o la Cellera, entre d'altres), el 24 de setembre. S'hi van tornar a presentar les mateixes tres candidatures (altres formacions polítiques havien renunciat a fer-ho per donar suport als lerrouxistes enfront de la Lliga), encara que el candidat jaumí va canviar i ho va ser Joaquim Font,

Durant tot aquell estiu es va viure una campanya molt tensa i intensa; Girona, a més, va ser escenari el 19 d'agost d'uns gravíssims aldarulls en els quals alguns militars destinats a la ciutat van atacar ciutadans a la Rambla, uns fets que ja van ser rememorats en aquest suplement *Dominical* fa unes setmanes. Aquell esclat de violència va contribuir a fer créixer la tensió a la ciutat, que va viure un final de campanya electoral amb atacs constants entre els candidats.

«La jornada electoral tuvo una característica que se puso de manifiesto desde sus preludeos: el matonismo radical, dueño de la calle, bajo la protección de la autoridad, para coaccionar y perturbar el derecho de sufragio». El *Diario de Gerona de Avisos y Noticias* del 26 de setembre del 1916 incloïa aquest paràgraf en la notícia en la qual, sota el títol «Gerona, nuevamente ultrajada», relatava el desenvolupament de la jornada electoral del 24 de setembre, en la qual es van viure nombrosos incidents que havien començat la nit abans: «Había llegado de Barcelona una hueste de gente mercenaria, hampones de mala catadura, quienes se dirigieron al Centro de Unión Republicana».

Aquella «hueste de gente mercenaria» va atacar, segons el *Diario de Gerona*... les persones que sortien del miting final de la Lliga Regionalista, al qual havien assistit el mateix Francesc Cambó, a més del candidat Santiago Masó, el marquès de Camps i altres prohoms... «Un sujeto desconocido, forastero, situado en el puente de San Agustín hizo un disparo gritando ¡Mueran los regionalistas! ¡Viva Lerroux!», relatava el diari de la família Masó-Valentí. Aquella mateixa nit s'hauria produït el primer atac contra el marquès de Camps, i altres actes d'intimidació a seguidors reconeguts de la Lliga. Uns atacs i unes intimidacions que, segons el *Diario de Gerona*..., es van incrementar l'endemà al matí en diversos punts de Girona i també en altres localitats del districte, com Amer o Caldes de Malavella. «A las ocho de la mañana, cuando se habían constituido ya los colegios, se echó a la calle la chusma llegada de Barcelona, y empezó a acometer a estacazos a los electores que eran conocidos por sus ideas regionalistas y que se dirigieron a votar a primera hora»,

publicava el rotatiu, que també denunciava que el Governador civil no havia fet res per aturar aquells brots de violència i en canvi havia coaccionat alcaldes i altres autoritats locals per afavorir Fernández.

El fet més greu de la jornada, però, es va viure a la casa del tinent d'alcalde de Salt, Sr. Estañol, a la qual hi havia anat el marquès de Camps a primera hora del matí: «Allí fueron muchos electores a saludarle y a recibir impresiones de la elección», explicava el *Diario de Gerona*, abans de relatar amb tot detall l'atac de què va ser objecte per part de tres persones armades, amb les quals es va barallar, resultant amb ferides en un braç i al cap, que no resultarien excessivament greus.

Tots aquests incidents i el paper del Governador civil en els fets van ser denunciats de manera insistent en els dies posteriors pel mateix rotatiu i altra premsa afí a la Lliga, que a més va haver de veure com el seu candidat perdia les eleccions de nou davant del republicà. Els regionalistes van portar els fets al Congrés a través del diputat Ventosa, de Santa Coloma de Farners, que va mantenir un dur enfrontament amb el ministre de Governació, Joaquín Ruiz Jiménez, que va defensar l'actuació del Governador civil.

COMPRA DE VOTS

Aquesta visió d'aquells fets, avalada en llibres com *Girona 1916, Historia d'una frustració política* (1987), de Narcís Xifra, contrasta amb la que ja en aquell moment oferien publicacions més properes ideològicament als republicans. Així, *El Autonomista* desmuntava la visió idil·líca de les salutacions afectuoses entre el marquès de Camps i els electors i assegurava que en aquella casa es va produir «una de les coaccions més agudes que se conocen para dejar a los electores sin garantías constitucionales (...), porque incluso la seguridad personal está allí en poder del feudal y sus secuaces». La publicació continuava relatant que «allí se compraban votos y se entregaban papeletas a los arrendatarios del señor Marqués y candidaturas a los obreros de la fábrica, que luego eran vigilados desde la escalera de colegio electoral para que no pudieran cambiarlas de acuerdo con su manera de pensar».

Carlos de Camps i d'Olzinellas va ser la segona persona que va ostentar el títol de marquès de Camps després del seu pare, Pelagi de Camps i de Matas (1828-1889). Eren una família terratinent (van arribar a ser els primers contribuents de la província de Girona) que tenien la casa pairal al Mas Ribot de Salt. Pelagi de Camps va ser una persona molt interessada per l'agricultura, interès que va heretar el seu fill, enginyer forestal que va apostar per la modernització de l'agricultura. A més es va dedicar a la política des del bàndol regionalista, i així va ser president de la Diputació de Girona, diputat i senador. També va reclamar la canalització dels rius Onyar, Ter, Galligans i Güell al pas per Girona per evitar els danys que provocaven les inundacions, va presidir la primera assemblea de la Creu Roja de Girona (1898), i va publicar treballs de caire científic sobre agricultura i botànica.

A Salt, la família tenia un enorme patrimoni (es calcula que el 40% de les terres del municipi). En el treball *Salt i el marquès de Camps: un cas de caciquisme*, publicat a la *Revista de Girona* el 1988, Jordi Pons i Ma. Àngels Adroer apuntaven que «la seva influència s'estenia a dos nivells: sobre els nombrosos pagesos que eren arrendataris de les seves terres i sobre els propietaris i classes benestants, dels quals fou el cap indiscutible i tingueren interessos comuns a defensar com la conservació de la propietat, el manteniment de l'ordre establert i el cobrament puntual de les rendes de la terra». Per aconseguir aquests objectius, «l'eina més adient era tenir el control de l'ajuntament. Calia evitar per tots els mitjans que estigués en mans d'una força política que subvertís l'ordre establert (llegeixi's republicans) i la manera més fàcil d'aconseguir-ho era el frau electoral, la coacció i/o la compra de vots».

En la correspondència del marquès de Camps, sostenen Pons i Adroer, hi ha proves que confirmen que es dedicava a la compra de vots. Però els temps estaven canviant: «Aquesta influència en el poble de Salt anà decreixent a partir dels anys deu, quan el partit republicà començà a tenir més força. Les velles pràctiques de frau electoral ja no servien i els republicans guanyarien les eleccions municipals de any 1920».